

[ו.] שלחו ליה למר עוקבא זמרא מנא לן דאסיר, שרטיט וכתב להו
אל תשמח ישראל אל גיל בעמים וכו' אי מההוא הוה אמינא הימ זמרא
דמנא אבל דפומא שרי קמיל.

פירש ג) גאון הא דאמרינן זמרא בפומא אסיר הימ כגון נגינות של אהבת אדם
לחבירו ולשבת יפה ביסיו כגון שהישמעאלים קורין להם אשעא"ר, אבל דברי שירות ותשבחות
וזכרון חסדיו של הקב"ה אין אדם מישראל נמנע מואת, ומנהג כל ישראל לאמרן בבתי חתנים
ובבתי משתאות בקול נגינות ובקול שמחה ולא ראינו מי שמוחה בזאת.

וכתבו ד) הגאונים ז"ל דאינו אסור אלא בבית המשתה או בבית חתנים
וכווצא בחן, אבל בלא משתה מותר. והימ דאסור דוקא שיר של עגבים כגון שיר העכו"ם,
אבל שיר שבת של הקב"ה וספור גודל מעשיו מותר אפ"י על היין. ושיר של עגבים אינו
אסור אלא בבית השמחה וחמשתה, אבל העוסק במלאכתו ומשורר להקל לו במלאכתו מותר.
אבל מי שאינו עוסק במלאכה או שעשה מלאכה קלה אסור בשיר של עגבים אפ"י שלא על היין.
וכתב ה) רב האי גאון שירים של חשק בין אדם לחבירו אסור לעולם, אבל
שבועות (?) השם מותר.

והא ו) דשלחו ליה למר עוקבא זמרא מנלן דאסיר סרים וכתב להו
אל תשמח אל גיל כעמים ולישלח להו מהכא בשיר לא ישתו יין הני מילי
זמרא דמנא אבל דפומא שרי קא משמע לן, ילמדנו אדוננו אם הילכתא
או לא. ואו הילכתא היא קשיא לן ההיא דאיתמר ז) כל הנהנה מסעודתו
שלחתן ואינו משמתו עובר בחמשה קולות. או יש הפרש בין ביתו שלחתן ובין
זולתו. ונהגו במקומנו זה בבתי חם שלחתן ושלכלה שהנשים

(א) צ"ה, ב'. ועי' אגרת רש"ג צד 81 הערה ו'. (ב) יבמות ק"ה, ב'. (ג) רי"ף
לברכות ס' ה': אין עומדין. והובאה בהאשכול — אלבק ח"א צד 33, עיי"ש וכן בכלבו בין
התשובות שבסופו. ועי' עוד שו"ת הרדב"ז ח"א סס"י תת"פ. (ד) אורחות חיים ח"א צ"ה
עמ' ג'. (ה) מחזור רומניא דף תמ"ה ע"א בדין ז' ברכות (הרכבי, תג"ה צד 351). (ו) גנזי
קדם ספר חמישי צד 33. עיי"ש בהקדמה; תג"ה צד 27 ס"י ס'. תשובות רב האי גאון לר'
נחמיה ברי' עובדיה וכו' ממדינת קאבס. (ז) ברכות ו', ב'.

משחקות בתפיים ובמחולות ומביאים גזיזים ומשטחים בכלי
 נבל וכנור ועוגב שרי או אסיר ואם יש הפרש בין אלו הכלים או לא.
 הכין חזינא כי מנהג כל ישראל בבתי משתאות סתם וכל שכן בית
 חתן וכלה שמשטחין בקולות של שמחה ואומרין דברי שירות ותושבחות לפני
 הקב"ה וזוכרין אותותיו וחסדיו עם ישר' מקדם וקיווי גלוי מלכותו והבטחותיו
 הטובות ובשורות נחמות שבישרו הנביאים את ישר' ופיוטין הרבה על אלו
 הדרכים וכיוצא בהם בקול נגינות ובבתי חתנים וכלות שמחות וזכר חופות
 וברכות להצליחם ולהכשירם, ואין אדם בעולם מישראל נמנע מכל אלה. אבל
 זמארא דאמר מר עוקבא דברים שאינן כסדר הזה אלא נגינות של אחבת
 אדם לחבירו ולשבת אדם יפה ביפיו ולקלם גבור בגבורתו וכיוצא בזאת כגון
 של ישמעאלים הללו שנקראין אשעאר אלגזל (א) לא מבעיא
 במאנא דאסיר אלא אפילו בפומא בלחוד אסיר. ובעיקר דבר זה שנינו
 משבטלה סנדרין (ב) בטל שיר מבית המשתאות שני בשיר לא ישתו יין ימר
 שכר לשותיו. ואמרינן עלה (ג) ממאי דבסנדרין כתו' אמ' רב הונא בריה דרב
 יהושע אמ' קרא זקנים משער שבתו בחור' מנגינות ודאמרינן רב הונא אמר
 זמארא רב חיסדא זלזיל בית, לא על שירות שלישראל אמרו אלא על דברי
 הגזיזים. ואמרינן אמ' רב הונא זמר ניגדי ובקרי שרי זמר גילדאיי אסיר. וזה
 הזמר שאומרין מושכי הספינות שהן ניגדי וזמר רועי בקר דאינון בקרי (ד) אינון
 משירות של ישראל ואף על פי כן (ה) התירו רב הונא שחקר וראה כי לא
 היו בו דברי גידופין ולא דברים מכווערים ויש בו עזרה ומסעד למושכין ולרועים
 אבל זמר של בורסיים חקר כי היו בו דברים מכווערין ואסרו. ומה שהזכרתם
 בשאלה שהנשים משחקות בתופים ומחולות, אם במושב שלאנשים אין לך דבר
 קשה מזה, ולא בתפיים ומחולות אילא אפילו בפומא מכווער הדבר ואסור דאמר
 רב יוסף (ו) משרו גברי ועאנין נשי פריצותא משרין נשי ועאנו גברי כאש
 בנעורת (ז) למאי נפקא מינה לכטולי הני מקטי הני וכל שכן במשחה אנשים
 כי זה איסור גמור (ח) וכל מי שפורץ בדבר זה אנו מנדין אותו בין על ידי
 נשים ובין על ידי אנשים דאמ' רב שמואל בר נחמני אמ' ר' יוחנן (ט) כל
 השותה בארבעה מיני זמר (י) מביא חמש פרעניות לעולם שני והיה כנור

(א) עיי' איי הים לשע"ת סי' קנ"ב. והאשכול אלבק צד 33 הערה ד'. (ב) = סנהדרין.
 עיי' הקדמתי לאגרת רש"ג ל"ו, א'. (ג) סוטה מ"ח ע"א. (ד) פסקא זו הובא בכפתור ופרח
 פ"ו, מהדורת לונץ צד ק"י. (ה) = ומשום כך. והובא בשנוי גרסא בכפתור ופרח פ"ו. דפוס
 לונץ קי"א ע"א, עיי"ש. (ו) סוטה שם. (ז) עד כאן בתג"ה ומכאן ואילך בתג"א ח"ב 6-15.
 (ח) עיי' אוצח"ג לסוכה 69 סי' קפ"ט. (ט) סוטה מ"ח. (י) אמר הגאון רבי' סעדייה
 ז"ל והוא הדין לכל מיני זמר כי לא הזכיר הכתוב ד' מיני זמר אלא שהם החשובים
 שבכולם" (רי' יוחנן בן ראובן מאכרידא בפיי' על השאלות, כ"י ברלין Oz. Oct. 333 י"א ע"א).

ונבל תף וחליל ויין משתיחם וסמך ליה לכן גלה עמי מבלי דעת שמביא גלות לעולם, וכבודו מתי רעב שמביא רעב לעולם, והמונו צחה צמא שגורם לתורה שתשתכח מישראל, וישח אדם וישפל איש שגורם שפלות לשנאיו של הקב"ה שני איש ואין איש אלא הקב"ה שני יי איש מלחמי. ועיני גבהים תשפלנה שגורם שפלות לשנאיתן של ישראל. אחריו מה כתוב לכן תרחיכה שאול נפשה ופעה פיה וגי. ואם נשים א) בלבד שאין עמהן איש גם בזאת סכוער הדבר וכל שכן אם יש עמהן נשים עומדות לניגון וראוי שתמנעו מזאת כי פרצה היא ופתח לכמה קלקלות וביותר בנבלים וכנורות וכלי זמר שיש בהן נמין ועוגבים וחלילים. אבל תפים ומחולות העשוין לקול חברה בעולם בשעת תמרוקי הכלה ולא בשעת משתה יש שמזלזלין בו ואם יגדר יפה.

(נוסח אחר טקצת התשובה הנ"ל)

יפ (ורבינו ב) האי ז"ל גרים גלדאי שהם הבורסים חדשים בכורסקי יש להם זמר כמה שאומרים היוד בשעה שדשין בגת. ואנא לא ידענא מאי טעמא שרי רב הונא האי ואמר האי, אלא כך דומה שבדק את זה בימיו וראה בו דברי פריצות וכדק את זה ולא ראה בו דברי פריצות וכל דבר שיש בו פריצות מוטב למנוע ממנו, כדאמר רב משרן גברי ועניין נשי פריצותא משרין נשין וענו גברי כאש בנעורת. למאי נפקא מינה? לבטולי חני מקמי הני. ומי שידו פשוטה לגזור וגזרתו מתקיימת, עושה כזאת לפי צורך שעה, דהא רב הונא אמר זימרא ורב חסדא בתריה זלזל ביה, ע"כ דברי הגאון ז"ל.

ב שאלה מרב משה גאון ג). עד שהעידו עליו בזמר מהו. כיון שמיני זמר אסורין בזמן הזה כדאמרי שלחו ליה למר זוטרא ד) זמרא מנא לן ראסיר [שרטט] וכתב להו אל תשמח ישראל אלי גיל כעמים ולשלח להו מהכא בשיר לא ישתו יין אי מהתם הוה אמינא חני מילי זמרא דמנא אבל דפומא שרי קמ"ל. וכיון דידע שיש בדבר איסור ועבר על האיסור ודאי שעדותו פגומה. אבל השלישי מצטרף עם אחד מן הראשונים ואע"פ שלא היתה עדותן בפרק זה מצטרפת עדותן דאמרי ה) אמרי נהרדעי בין הודאה אחר הודאה בין הלואה אחר הלואה מצטרפין כמאן כרי יהושע בן קרחת.

כא ושאלתם ו) זמרא במנא. פי' שם סוגיא דזמרא שאינו בלשון הקדש בין דמנא בין דפומא מנא לן דאמר. וכן חזן המנגן בלשון ישמעאל דכתיב אל תשמח ישראל אל גיל בעמים ואסיקנא אפילו במשתה אסור.

א) בתג"א: ואם אנשים בלבד שאין עמהן א[שח], וכצ"ל. ב) כפתור ופרח פי' מהדורת לונץ צד קי"א. ג) תג"א ח"א; מדעי היהדות צד מ"ח סי' ב"א. ד) לפנינו: למר עוקבא. ה) סנהדרין ל', ב' וחשאלה קטועה היא, כנראה מסוף התשובה. ו) שע"ת סי' קנ"ב עיי'ש באיי הים. ובתשובות הגאונים כ"י ח"ב סי' צ"ו הטבאה תשובה שלפנינו בשם ר"ח, אבל חסרות בה תיבות אלו: וכן חזן המנגן בלשון ישמעאל" (איי הים שם סי' ע"א).

כב

ושאמרתם א' מאן דשאתי הידאנא כהני מיני זמר וכל שכן ע[ם] גוים מאי דינא עליה.

בר דינא [הוא] ומשמתין ליה אלא אם כן קאיי קמי מלכותא ומגין בעד ישי ומיהימן כנפשיה דלא מיפריץ וידיע מיניה דכההוא עידאנא מסיק אדעתיה חרבן בית המקדש ומייתי עציכותא לליביה ולא חאדי והאיי דשמע משום יקרא דמלכותא למעבר חסדים בישראל דהוה איכא בכבל מן מאתן שנין וטפי מאן דקיימי בבאבא דמלכותא ושרו לחו רבנן בהדין עיניאנא ודוקא דמהימן כנפשיה ורודף אהרי חסד כנחמיה בן חכליה דהוה למשקי מלכא ואי אפשר דלא זמרו קמיה וכי האי נמי או ראי ובאדת וחדי אתו לידי פריצותא ומחזירין אותו ולא שרו ליה למעבר הכין.

כג

שאל ב' רב נחשון בר ברכיה ג' ז"ל מרבינו האיי ז"ל. הא דגרסינן שלחו ליה למר עוקבא זמרא מנא לן דאסור זכו' ובתלמוד ירושלמי ד' מצינו דאבעיא להו מהו לכתוב תרין תלת מילין מן פסוקא ופשטו ממעשה דמר עוקבא דשלח לריש גלותא דכתב ישראל אל תשמה כעמים אל גיל. ור' מונא נמי שלח כתב לר' הושעיה ה' ראשיתך מצער ותשגה מאד אחריתך. על איזה מהן נסמוך. אם נאמר כי אלו מארץ ישראל לא כתבו הפסוקים כמו שהן מפני שלא שרטטו, ולמה לא שרטטו וכתבו הפסוקים אלא הפכום. ועוד ראינו דיש מן הגאונים ז"ל מנקד על הפסוקים ויש מי שאינו מנקד, והמנקד מנין יודע שהנקוד כשרטוט, יפרש לנו אדוננו.

והשיב אנו על תלמוד שלנו סומכין י' ומאי דפסיק הכא לא חיישינן למאי דאיתא התם. ודאי לגלויי מלתא דמסתמא הכא או דלא מפרשא הכא ולא מכחשא נמי סמכינן עלה, אי נמי מלתא דפירושא. ולענין מאי דשנו התם פסוקי ואקדמו ואחרו, מחזיא מלתא דלאו משום שרטוט אלא משום שלא יכתבו פסוק כצורתו ויהיה משולה בידי גויים. והרי מצינו שאף משם כתבו בלא שרטוט פסוקים כמות שהן, דאמר רב יוסף (ב.) מאן לימא לן דר' אביתר דסמכא הוא ועוד הא הוא דשלח

(א) גנוי קדם ס' חמישי 59, מתשובות רב האי לקירואן. ועיי' עוד באוצר הגאון לסופה ל"ח ע"ב. (ב) תג"ל ס"י מ"ו; שע"ת ס"י ל"ט. ועיי' באיי הים לשע"ת שם. ונעתקה בהאשכול מהדורת אוירבאך ח"ב צד 53. (ג) מקירואן. (ד) מגילה פ"ג, ה"ב. (ה) בי רבי. (ו) עיי' מבואי לס' מתיבות צד VI (ואוצר הגאונים לפסחים צד 16 וסוכה צד 24 בס"י מ"ו). וכן הוא לשונו בתשובה אחרת: „ומלתא דפסיקא בתלמוד דילנא לא סמכינן בה על תלמודא דבני ארץ ישראל, הואיל ושנים רבות איפסיקא הוראה מתמן בשמאדא והכא הוא דאיתבררי ססקני (אי נמי) אנן על ססקאני דהכא סמכינן, אבל מילתא דלית עלה פלוגתא בתלמוד דילנא חזיננא מה דאיתמר התם אינמי לגלויי סעמא דמילתא כגון פירושא דאיירוח ביה מסברא התם והכא קיטא“ (תג"א ח"ב צד 125-6). ועיי' עוד פרקוי בן באבוי שפרסמתי בתרביץ שנה ב' צד 397.